

**พฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21
ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**
**Studying behaviors based on the principles of Iddhipāda and their relationship
with 21st century core skills of undergraduate students
at Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

ทศพร พรวัฒนศิริกุล^{1*}, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต², วีรชัย คำธ³

Thotsaporn Pornvattanasirikul^{1*}, Phrakru Phatradhammabundit², Wirachai Kamthorn³

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

^{1,2}Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³Institutes of Research and Development, Dhonburi Rajabhat University

Corresponding author's e-mail: pornvat@gmail.com^{1}, ekkapatr.abhi@mcu.ac.th², Wirachai.k@dru.ac.th³

Received: June 17, 2025

Revised: July 07, 2025

Accepted: July 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี 2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และ 3. ตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน นิสิต 337 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก โดยเฉพาะด้าน “ฉันทะ” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยทักษะ 3R และทักษะ 7C ผลการเปรียบเทียบพบว่า นิสิตไทยมีระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนิสิตระดับชั้นปีสูงมีทักษะสูงกว่านิสิตชั้นปีต้นอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน การวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมชี้ให้เห็นว่า อิทธิบาท 4 ทุกด้าน

มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ “วิมังสา” และ “จิตตะ” เป็นตัวทำนายสำคัญของทั้งทักษะ 3R และ 7C โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ถึงร้อยละ 69.7 ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง IDDIS21-MCU Model ซึ่งผลการประเมินพบว่า โมเดลดังกล่าวมีความชัดเจน เหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทการศึกษา และมีศักยภาพในการขยายผลสู่ระดับนานาชาติได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเรียน, อิทธิบาท 4, ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21, ทักษะ 3R, ทักษะ 7C

Abstract

This research aimed to 1. examine the level of 21st-century core skills among undergraduate students, 2. compare learning behaviors based on the Four Iddhipāda (Pathways to Success) in relation to 21st-century core skills, and 3. validate a development model of 21st-century core skills for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. A mixed-methods research design was employed. For the quantitative phase, data were collected from 337 undergraduate students using a questionnaire. The results indicated that students exhibited a high level of learning behaviors based on the Four Iddhipāda, with “Chanda” (zeal or will-to-do) scoring the highest. The overall level of 21st-century core skills was also high, with 3R skills and 7C skills. Comparative analysis revealed that Thai students had significantly higher 21st-century skills than international students. Similarly, senior-year students demonstrated significantly higher skill levels than junior-year students. Behavioral analysis showed that all components of Iddhipāda were positively correlated with 21st-century skills at a statistically significant level. Specifically, “Vimamsā” (investigation) and “Citta” (mental focus) were found to be significant predictors of both 3R and 7C skills, explaining 69.7% of the variance. In the qualitative phase, an expert panel of five Buddhist scholars participated in a connoisseurship-based seminar to validate the IDDIS21-MCU Model. The findings indicated that the model was clear, appropriate, practical for educational contexts, and potentially scalable to international application.

Keywords: learning behavior, iddhipāda 4, 21st century core skills, 3R skills, 7C skills

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 ได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างไร้พรมแดน ขณะที่องค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา ส่งผลให้ประชากรโลกต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนในการดำเนินชีวิต การปรับตัวและพัฒนาทักษะ จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหมู่เยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศ

การศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเปลี่ยนผ่านจากการถ่ายทอดความรู้แบบเดิม สู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลในโลกที่เปลี่ยนแปลง รายงานขององค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2007) เสนอว่า เยาวชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะชีวิตที่จำเป็น อาทิ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การสื่อสาร

และการปรับตัวต่อแรงกดดัน

ในบริบทประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้วางรากฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะ 3R และ ทักษะ 7C ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยทักษะ 3R เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียน ได้แก่ การอ่าน (reading) การเขียน (writing) และการคำนวณ (arithmetic) ส่วนทักษะ 7C คือ ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ความเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ (cross-cultural understanding) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (collaboration and leadership) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (communication and media literacy) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) การพึ่งตนเองในการเรียนและอาชีพ (career and learning self-reliance) ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถอยู่รอดในโลกยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน (Trilling & Fadel, 2009; วิจารณ์ พานิช, 2555)

หนึ่งในแนวทางที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง คือ หลักอริยบท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจจริง) และ วิมังสา (การไตร่ตรองใคร่ครวญ) หลักธรรมนี้สามารถส่งเสริมแรงจูงใจภายใน เพิ่มความมุ่งมั่นและสมาธิ ตลอดจนสร้างวินัยในการประเมินตนเอง ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มีพันธกิจสำคัญในการบูรณาการพระพุทธศาสนากับการศึกษาสมัยใหม่ โดยเน้นการพัฒนานิสิตให้มีคุณลักษณะ “เก่ง ดี มีสุข” ผ่านการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ทักษะชีวิต อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยและข้อมูลภายในมหาวิทยาลัย พบว่า แม้จะมีการส่งเสริมทักษะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) อย่างต่อเนื่อง แต่นิสิตบางส่วนยังขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

หลักธรรมอริยบท 4 กับการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะ 3R และทักษะ 7C ยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีโอกาสในการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในบริบทของนิสิตระดับปริญญาตรี (มจร.) ซึ่งมีแนวทางการศึกษาที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก หากสามารถบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมย่อมเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงทั้งทางโลกและทางธรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเรียนตามหลักอริยบทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานิสิต วางแนวทางการเรียนรู้ และกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยในโลกยุคใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนตามหลักอริยบท ที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในครั้งนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 การเรียนตามหลักธรรมอริยปาท และบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิดหลักธรรมอริยปาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจรักในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความตั้งใจเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรองและประเมินผล) ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในทุกกิจกรรมของชีวิต ทั้งทางโลกและทางธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562) หลักธรรมนี้สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียน โดยเน้นแรงจูงใจภายใน ความพากเพียรและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง งานศึกษาหลายชิ้นในบริบทไทย เช่น วิจารณ์ พานิช (2555) ได้เสนอแนวทางการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการสร้างแรงจูงใจจากภายใน แต่ยังไม่เน้นการใช้หลักธรรมอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะหลักอริยปาท 4 ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตในระดับนานาชาติ แนวคิดของ Ryan & Deci (2020) ภายใต้ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self Determination Theory: SDT) ได้เสนอว่า แรงจูงใจจากภายใน (intrinsic motivation) เป็นหัวใจของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้อย่างลึกซึ้งกับ “ฉันทะ” อันเป็นองค์ประกอบแรกของอริยปาท 4

2. แนวคิดทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 องค์การ UNESCO และ Partnership for 21st Century Skills (P21) ได้เสนอกรอบทักษะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ ประกอบด้วย ทักษะ 3R ได้แก่ ทักษะการอ่าน (reading) writing (ทักษะการเขียน) ทักษะการคำนวณ (arithmetic) และทักษะ 7C คือทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ความเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ (cross-cultural understanding) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (collaboration and leadership) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (communication and media literacy) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) การพึ่งตนเองในการเรียนและอาชีพ (career and learning self-reliance)

กรอบทักษะดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นกลไกสำคัญในการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้เผชิญความท้าทายของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและมีจริยธรรม (Trilling & Fadel, 2009) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในประเทศไทยส่วนมากยังเน้นการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการเรียนทางโลกเป็นหลัก เช่น การจัดการเรียนแบบโครงงาน (PBL) หรือสะเต็มศึกษา (STEM Education) โดยยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเชิงพฤติกรรมการเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะเหล่านี้อย่างแท้จริง

3. บริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2436 โดยมีพันธกิจในการบูรณาการพุทธธรรมกับการศึกษาสมัยใหม่ มุ่งพัฒนานิสิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยกำหนดคุณลักษณะ “นวัตลักษณ์ 9” เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความใฝ่รู้ ความเท่าทันสื่อ และจิตสาธารณะ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566) ทั้งนี้ (มจร.) ยังใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ควบคู่กับหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างนิสิตให้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างสมดุล

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่า แนวคิดการเรียนตามหลักธรรมอริยปาท 4 มีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเพียร การตั้งใจ และการคิดไตร่ตรองอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้โดยตรงกับการพัฒนาทักษะ 3R และ 7C อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาการจัดการบูรณาการหลักธรรมอริยปาท 4 กับการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ยังมีอยู่อย่างจำกัด การวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในเชิงพฤติกรรมอย่างมีระบบ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่อย่างสมดุลทั้งทางโลกและทางธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มีพื้นฐานจากแนวคิด 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ และความสามารถในการทำนวยระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ในบริบทของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

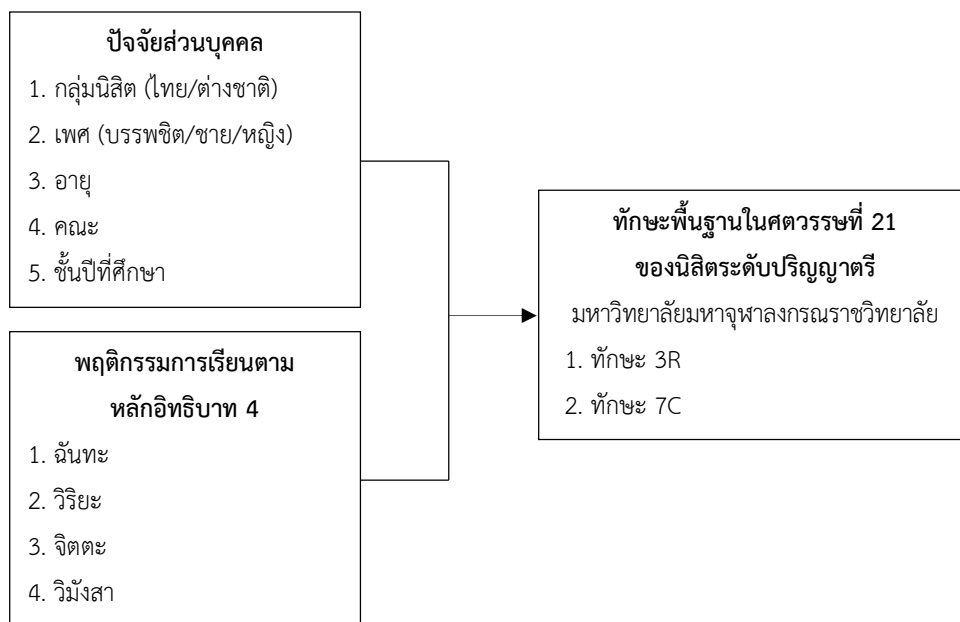
1. ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐานของนิสิต ได้แก่ กลุ่มนิสิต (ไทย/ต่างชาติ) เพศ (บรรพชิต/ชาย/หญิง) อายุ สังกัดคณะ ชั้นปีที่ศึกษา โดยสมมติว่าปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และระดับทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dang et al. (2024) ที่เสนอว่า ลักษณะเฉพาะของบุคคล เป็นหนึ่งในระบบ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของมนุษย์

2. พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 (Iddhipāda-Based Learning Behaviors) ประกอบด้วย 4 มิติ ตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจและรักในการเรียนรู้) วิริยะ (ความพากเพียร อุทิศ และไม่ย่อท้อ) จิตตะ (ความตั้งใจและมีสมาธิจดจ่อ) วิมังสา (การประเมินและไตร่ตรองเพื่อพัฒนาตน) ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ที่สามารถส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562)

3. ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (21st century core skills) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย (Trilling & Fadel, 2009; วิจารย์ พานิช, 2555) ทักษะ 3R ได้แก่ ทักษะการอ่าน (reading) writing (ทักษะการเขียน) ทักษะการคำนวณ (arithmetic) และทักษะ 7C คือทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ความเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ (cross-cultural understanding) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (collaboration and leadership) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (communication and media literacy) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) การพึ่งตนเอง ในการเรียนและอาชีพ (career and learning self-reliance)

กลไกของกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้อธิบายได้ผ่าน ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (interactionism model) ซึ่งเสนอว่า พฤติกรรมและทักษะของมนุษย์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (Blumer, 1969) โดยในงานวิจัยนี้ ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิต มิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง หากแต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (เช่น กลุ่มนิสิต เพศ อายุ คณะ และชั้นปี) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเกิดขึ้นผ่านกระบวนการรับรู้และตีความตามบริบทเฉพาะของแต่ละบุคคล แนวคิดนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977; 1997) ที่เน้นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสังเกต เลียนแบบและแรงจูงใจภายใน โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) ซึ่งเป็นตัวแรงสำคัญของการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 จึงสามารถเสริมสร้างทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้าน ทักษะ 3R และทักษะ 7C อย่างลึกซึ้งและ ต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติภายในและภายนอกของผู้เรียนอย่างมีพลวัต

ผู้วิจัยจึงขอเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกรอบแนวคิดการวิจัยรายละเอียด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (mixed methods research) โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้วิธีวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (causal - comparative research) เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship technique) เพื่อยืนยันความเหมาะสมของโมเดลการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,117 รูป/คน (อ้างอิงข้อมูลจากระบบบริการการศึกษา)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการคำนวณของ Yamane (1967) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) เท่ากับ 0.05 หรือ 5% ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 337 รูป/คน

$$n = \frac{2,117}{1 + 2,117 (0.05)^2}$$

$$n = 336.43$$

จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามคณะ (stratified random sampling) โดยมีสัดส่วนของแต่ละกลุ่มอย่างน้อยร้อยละ 5 - 8

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการสอน มีความเชี่ยวชาญในหลักธรรม อิทธิบาท 4 นักวิชาการ นักจิตวิทยา แพทย์ พยาบาล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีพิสัยอยู่ระหว่าง 0.830 – 0.947 อ้างอิงตามเกณฑ์ของ Best & Kahn (2006) ที่ระบุว่า ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 ถือว่าอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเชื่อมั่น (α) ดังนี้ พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท ($\alpha = 0.923$) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะ 3R ($\alpha = 0.898$) ทักษะ 7C ($\alpha = 0.947$)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เอกสารนำเสนอ (ร่าง) โมเดล แผนภาพโมเดล แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึก เทปบันทึกเสียงและ/หรือวิดีโอ แบบฟอร์มประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (IDDIS-MCU) (Eisner, 2017) เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการใช้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครบถ้วน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีแบบผสมผสาน (mixed methods) แบ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้จากนิตยระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 337 รูป/คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำแนกตามคณะ โดยดำเนินการตามขั้นตอนมาตรฐาน ได้แก่ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงวัตถุประสงค์แก่กลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถาม และควบคุมคุณภาพข้อมูลภายในระยะเวลา 4 สัปดาห์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ตามแนวทางการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) (Eisner, 2017) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พร้อมบันทึกเสียง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีตรวจสอบข้อมูลโดยกลุ่มตัวอย่าง (member checking) และนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโมเดล IDDIS21-MCU ให้เหมาะสมกับบริบทของนิตย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จำนวน 337 ชุด ได้รับการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้วยวิธีการดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับของแต่ละตัวแปร ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 2) สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้ทดสอบสมมุติฐานของงานวิจัย ดังนี้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้ independent samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ 2 กลุ่ม เช่น กลุ่มนิตย และใช้ one-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม เช่น เพศ อายุ คณะ ชั้นปี หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ใช้การเปรียบเทียบแบบคู่ (Scheffé method) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้ Pearson's correlation coefficient เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (ข้อมูลทั่วไป/พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) กับตัวแปรตาม (ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ทักษะ 3R และทักษะ 7C) การวิเคราะห์การพยากรณ์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) เพื่อตรวจสอบว่า ตัวแปรต้น สามารถร่วมกันพยากรณ์ค่าของตัวแปรตามได้หรือไม่ และในระดับใด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

(connoisseurship) ซึ่งเก็บรวบรวมผ่านการบันทึกเสียง และบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการถอดความคำสนทนา จากนั้นวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) อ่านบทพจนานุกรมหลายรอบ เพื่อจับประเด็นสำคัญที่สะท้อนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างรอบด้าน จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นหลัก เช่น ความเหมาะสมขององค์ประกอบโมเดล ความสอดคล้องกับพุทธธรรม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญ นำไปปรับปรุงและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Eisner, 2017)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 337 รูป/คน ส่วนใหญ่เป็นนิสิตไทย (ร้อยละ 54.30) เป็นบรรพชิต (ร้อยละ 57.90) อายุ 18 – 29 ปี (ร้อยละ 78.60) อยู่ในคณะมนุษยศาสตร์ (ร้อยละ 44.20) ชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 39.80) มีฉันท์มาก (ร้อยละ 53.10) มีวิริยะมาก (ร้อยละ 58.80) มีจิตตะมาก (ร้อยละ 54.60) และมีวิม้งสามาก (ร้อยละ 60.80)

1. พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทของนิสิต โดยภาพรวม มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับพฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท

อิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ฉันท์ (ความรักและความพอใจ)	4.05	0.88	มาก
วิริยะ (ความเพียร)	3.96	0.78	มาก
จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่)	3.90	0.76	มาก
วิม้งสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)	3.99	0.80	มาก
ภาพรวม	3.95	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทของนิสิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันท์ (ความรักและความพอใจ) ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.88) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจิตตะ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.76) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

2. ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยระดับทักษะ 3R รายละเอียดดังตารางที่ 2 และระดับทักษะ 7C รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ระดับทักษะ 3R

ทักษะ 3R	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะด้านการอ่าน	3.88	0.83	มาก
ทักษะด้านการเขียน	3.78	0.86	มาก
ทักษะด้านการคำนวณ	3.69	0.91	มาก
ภาพรวม	3.78	0.79	มาก

จากตารางที่ 2 ทักษะ 3R โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.79) พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านการอ่าน ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.83) ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทักษะด้านการคำนวณ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.91) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ระดับทักษะ 7C

ทักษะ 7C	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา	3.83	0.82	มาก
ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	3.91	0.83	มาก
ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม	4.15	0.76	มาก
ทักษะด้านความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ	4.02	0.81	มาก
ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ	3.96	0.78	มาก
ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการสื่อสาร	4.01	0.79	มาก
ทักษะด้านการพึ่งพาตนเองในอาชีพและการเรียนรู้	4.02	0.82	มาก
ภาพรวม	3.99	0.70	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับทักษะ 7C ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.70) พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.76) รองลงมา คือ ทักษะด้านความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ และทักษะด้านการพึ่งพาตนเองในอาชีพและการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.82) ขณะที่ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.83) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

3. ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ

ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	กลุ่มนิสิตไทย		กลุ่มนิสิตต่างชาติ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ทักษะ 3R	3.88	0.78	3.67	0.79
ทักษะ 7C	4.11	0.64	3.85	0.74
ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	3.99	0.66	3.76	0.74

จากตารางที่ 4 ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มนิสิต พบว่า กลุ่มนิสิตไทยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านิสิตต่างชาติ ทุกด้าน โดยเฉพาะด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะ 7C ($\bar{X} = 4.11$ และ 3.85) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ทักษะ 3R ($\bar{X} = 3.88$ และ 3.67) สรุปทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 กลุ่มนิสิตไทย มีคะแนนสูงกว่า กลุ่มนิสิตต่างชาติ ($\bar{X} = 3.99$ และ 3.76) ตามลำดับ

ปัจจัยส่วนบุคคล จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (ประกอบด้วยทักษะ 3R ทักษะ 7C และคะแนนรวม) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีบท 4 พบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้ กลุ่มนิสิต (ไทย/ต่างชาติ) พบว่า นิสิตชาวไทยมีระดับ

ทักษะ 3R และ 7C และคะแนนรวมสูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนชั้นปีที่ศึกษา พบว่า นิสิตชั้นปีที่สูงขึ้น (ปี 2 – 4) มีคะแนนทักษะในทุกด้านสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ในทางกลับกัน ปัจจัยบางประการไม่พบความแตกต่าง ได้แก่ เพศ ไม่พบความแตกต่างของระดับทักษะระหว่างนิสิตชาย หญิง และบรรพชิต ($p > 0.05$) รวมถึงอายุ ก็ไม่ส่งผลต่อระดับทักษะอย่างมีนัยสำคัญ และสังเกตคณณะ แม้ค่าเฉลี่ยของแต่ละคณะจะแตกต่างกันเล็กน้อย แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับพฤติกรรมการเรียน ด้านฉันทะ พบว่า กลุ่มที่มีฉันทะในระดับสูงมีคะแนนทักษะทั้ง 3R และ 7C มีคะแนนรวมสูงกว่ากลุ่มที่มีฉันทะต่ำอย่างมีนัยสำคัญ วิริยะ ผู้ที่มีความเพียรพยายามสูงมีคะแนนทักษะในทุกด้านสูงกว่าผู้ที่มีวิริยะต่ำอย่างชัดเจน ($p < 0.001$) ส่วนจิตตะ พบว่า ผู้ที่มีความตั้งใจจดจ่อในระดับสูงมีทักษะในทุกด้านดีกว่ากลุ่มที่มีจิตตะต่ำอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับวิมังสา พบว่า กลุ่มที่มีการไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินตนเองในระดับสูงมีคะแนนทักษะ 3R และ 7C และคะแนนรวมสูงกว่ากลุ่มที่มีวิมังสาต่ำอย่างมีนัยสำคัญ

4. การวิเคราะห์การทำนายตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) ใช้วิธีแบบรวม (enter) และวิธีแบบเป็นขั้น (stepwise) แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตัวทำนายของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรทำนายที่สำคัญ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	0.586	0.122		4.801	0.000*
X _{T9} วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)	0.325	0.045	0.369	7.235	0.000*
X _{T8} จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่)	0.246	0.050	0.263	4.952	0.000*
X _{T7} วิริยะ (ความเพียร)	0.147	0.055	0.162	2.704	0.007*
X _{T6} ฉันทะ (ความรักและความพอใจ)	0.114	0.046	0.130	2.478	0.014*

R² = 69.7

จากตารางที่ 5 พบตัวทำนายสำคัญของ Y_{T3} ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 คือ X_{T6} ด้านฉันทะ ($\beta = 0.369$) X_{T7} ด้านวิริยะ ($\beta = 0.263$) X_{T8} ด้านจิตตะ ($\beta = 0.162$) X_{T9} ด้านวิมังสา ($\beta = 0.130$) เพอร์เซ็นต์การทำนาย R² = 69.7 % แทนค่าสมการ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.586 + 0.325(X_{T9}) + 0.246(X_{T8}) + 0.147(X_{T7}) + 0.114(X_{T6})$$

$$Z\hat{Y} = 0.369(ZX_{T9}) + 0.263(ZX_{T8}) + 0.162(ZX_{T7}) + 0.130(ZX_{T6})$$

5. การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของตัวแปรที่ส่งผลต่อทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 แสดงดังตารางที่ 6

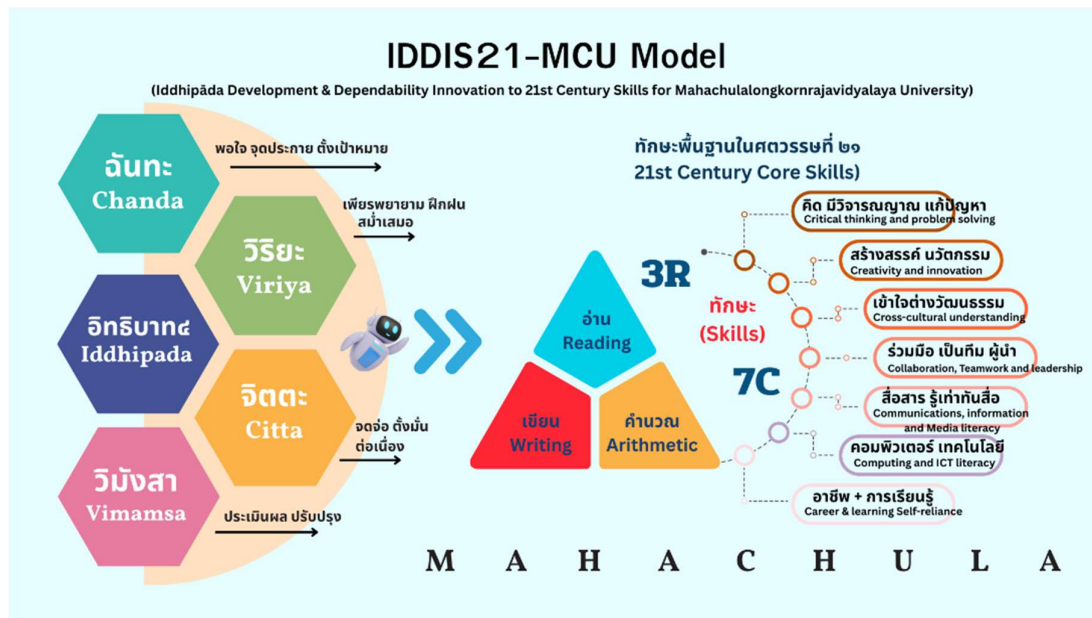
ตารางที่ 6 ตัวทำนายสำคัญของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรตาม	เปอร์เซ็นต์ ตัวทำนาย	ตัวแปร ทำนายสำคัญ*	ค่าเบต้า (Beta: b) (น้ำหนักทำนาย)
Y _{T1} ทักษะ 3R	60.9	X _{T8} , X _{T9}	0.436, 0.408
Y _{T2} ทักษะ 7C	97.4	X _{T9} , X _{T6} , X _{T7} , X _{T8}	0.345, 0.242, 0.204, 0.116
Y _{T3} ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	69.7	X _{T9} , X _{T8} , X _{T7} , X _{T6}	0.369, 0.263, 0.162, 0.130

*ตัวแปรทำนาย จำนวนตัวแปรทำนายสำคัญ 4 ตัว ได้แก่ X_{T6} คือ ฉันทะ (ความรักและความพอใจ) X_{T7} คือ วิริยะ (ความเพียร) X_{T8} คือ จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) และ X_{T9} คือ วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)

จากตารางที่ 6 ตัวทำนายสำคัญของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ทักษะ 3R มีตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว คือ จิตตะ และ วิมังสา เปอร์เซ็นต์ทำนาย 60.9% 2) ทักษะ 7C มีตัวแปรทำนายสำคัญ 4 ตัว คือ วิมังสา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ เปอร์เซ็นต์ทำนาย 97.4% 3) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มีตัวแปรทำนายสำคัญ 4 ตัว คือ วิมังสา จิตตะ วิริยะ ฉันทะ เปอร์เซ็นต์ทำนาย 69.7%

6. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (IDDIS21-MCU) จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (IDDIS21-MCU) พบว่า 1) ความเหมาะสมของโมเดล ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสามารถเชื่อมโยงหลักธรรม อธิปไตย 4 กับทักษะ 3R และทักษะ 7C ได้อย่างสมมูล และสะท้อนปรัชญาพุทธศึกษาอย่างเหมาะสม 2) ประสิทธิภาพในการนำไปใช้ โมเดลมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้จริง โดยเฉพาะกับการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) หากมีแผนดำเนินงานและระบบประเมินผลที่ชัดเจน 3) จุดแข็งและจุดอ่อนของโมเดล โดยจุดแข็ง สอดคล้องหลักธรรม บูรณาการทักษะอย่างเป็นระบบ เน้นแรงจูงใจจากภายใน มีโครงสร้างที่ประเมินผลได้ ส่วนจุดอ่อน คือ ใช้ทรัพยากรมาก ฟังจากผู้สอนที่เข้าใจอธิปไตย ยังไม่มีข้อมูลระยะยาว อาจใช้ยากในบริบทต่างศาสนา 4) ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง เสนอให้ผู้วิจัยพัฒนาแผนภาพโมเดลโดยการออกแบบแผนภาพที่มีองค์ประกอบของโมเดล และการเชื่อมโยง กระบวนการพัฒนา กลไก ผลลัพธ์และผลกระทบ ในแผนภาพแบบองค์รวม (infographic) เพื่อช่วยต่อการเข้าใจและนำไปสู่การใช้ในเชิงปฏิบัติ การอบรมผู้สอนให้เข้าใจ อธิปไตย 4 การพัฒนาเครื่องมือประเมิน เพิ่มคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจศึกษาในระดับสากล และส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โมเดล IDDIS21-MCU จึงถือเป็นแนวทางพัฒนาทักษะยุคใหม่ที่มรากฐานจากพุทธธรรม ซึ่งสามารถต่อยอดได้ทั้งในวิทยาเขตต่าง ๆ ระดับประเทศและระดับนานาชาติ องค์ประกอบของโมเดล IDDIS-MCU ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของโมเดล IDDIS-MCU

การอภิปรายผล

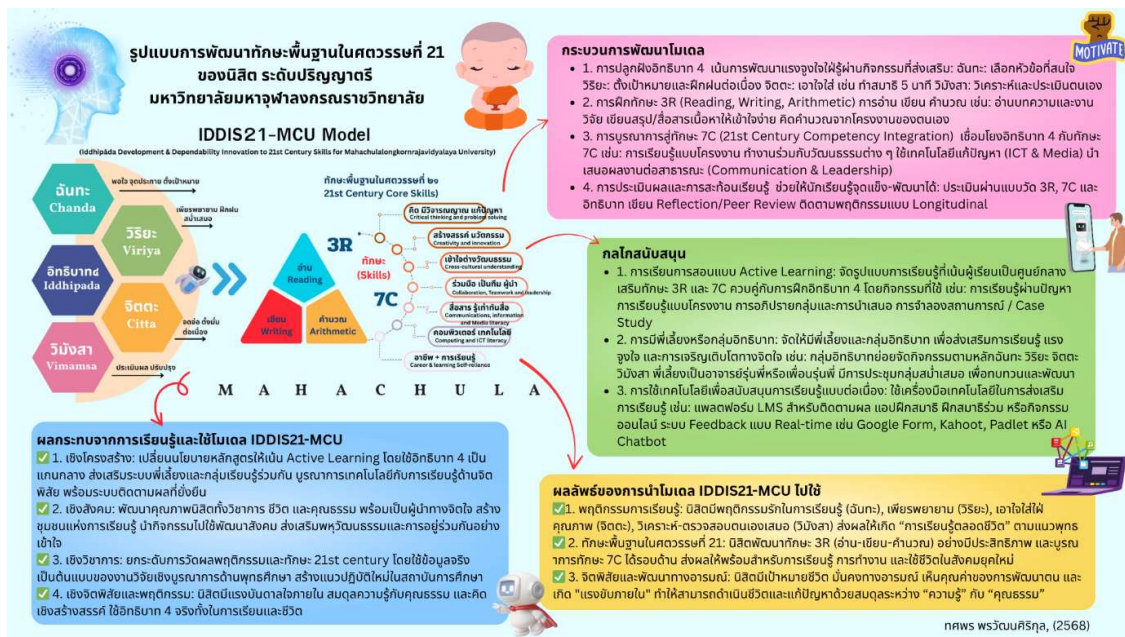
ประเด็นที่ 1 การศึกษาระดับพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทและระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาททั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านฉันทะ ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจจากภายในอย่างแท้จริง และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายและคุณภาพ (Ryan & Deci, 2020) ทั้งนี้ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นทักษะ 3R หรือทักษะ 7C ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านการเข้าใจต่างวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของนิสิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของธนะชัย เกิดพรธรรม และพระครูวิรุฬห์สุดคุณ (2567) ซึ่งยืนยันว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการตั้งเป้าหมาย การใส่ใจ และการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถในทักษะ 7C และสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) และ Trilling & Fadel (2009) ที่ระบุว่า ทักษะดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการอยู่รอดและประสบความสำเร็จในโลกยุคดิจิทัล

ประเด็นที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิต ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า พุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตที่มีจิตตะและวิมิงสาสูง มักมีคะแนนทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fu et al. (2024) ที่ชี้ว่า ความตั้งใจและการไตร่ตรองส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้เชิงรุกและการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยชี้ว่า กลุ่มนิสิตไทยมีระดับพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทและทักษะ 3R ทักษะ 7C สูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านวิมิงสาและจิตตะ ซึ่งมีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ข้อมูลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Torrington et al. (2024) ซึ่งชี้ว่า ความสามารถในการไตร่ตรองตนเองและการใส่ใจในสิ่งที่ทำ (self-regulation & attention) เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกับความสามารถในการสื่อสาร และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพในผู้เรียนยุคใหม่

ประเด็นที่ 3 เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาทของนิสิตจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) กับผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน พบว่า โมเดล IDDIS21-MCU มีความเหมาะสมทั้งในเชิงเนื้อหา โครงสร้าง และบริบทของมหาวิทยาลัย โดยเชื่อมโยงหลักอิทธิบาทกับทักษะ 3R และ ทักษะ 7C ได้อย่างสมดุล จุดเด่นของโมเดลคือ การเน้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และการวัดผลที่ปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (2017) ที่กล่าวว่า การประเมินโมเดลที่ดีต้องวัดได้ทั้งคุณภาพของพฤติกรรมและความเหมาะสมเชิงบริบท นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอให้พัฒนาโมเดลสู่การประยุกต์ในระดับนานาชาติด้วยการเสริมองค์ประกอบภาษาอังกฤษและการอบรมผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ UNESCO (2007) ได้เสนอให้มีการออกแบบ รูปแบบการศึกษาพลิกโฉมผู้เรียน (transformative education model) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

1. หลักอิทธิบาท 4 เป็นฐานของการพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ ฉันทะ สร้างแรงจูงใจจากความพอใจในการเรียนรู้ วิริยะ ส่งเสริมความพากเพียรและการจัดการตนเอง จิตตะ พัฒนาความตั้งใจและสมาธิในการเรียน วิมังสา ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และประเมินตนเอง
 2. การพัฒนาทักษะ 3R และ 7C อย่างเป็นระบบ เมื่อใช้แรงจูงใจภายในเป็นฐาน จะสามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 3. โมเดลการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักธรรมกับนวัตกรรม ขั้นตอนประกอบด้วย: การปลูกฝังอิทธิบาท 4 ฝึกทักษะ 3R บูรณาการทักษะ 7C ประเมินและสะท้อนผล ช่วยเสริมสมรรถนะทั้งด้านวิชาการ จริยธรรม และจิตพิสัย
 4. การเรียนรู้ที่เน้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) แรงจูงใจภายในเป็นหัวใจของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่
 5. กลไกสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกและต่อเนื่อง เช่น การเรียนแบบมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น จัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มีพี่เลี้ยง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดเวลา
 6. ความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาพุทธ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการออกแบบการสอน พัฒนาหลักสูตร และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สมดุลทั้ง ความรู้และคุณธรรม
- องค์ความรู้และรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 แสดงรายละเอียดดังภาพที่ 3

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การออกแบบวิชา "พุทธทักษะเพื่อชีวิตในศตวรรษที่ 21" ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ทางธรรมะกับทักษะ 3R และ 7C

1.2 คณะจารย์ควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย (ฉันนะ) มีความเพียร (วิริยะ) และฝึกการคิดไตร่ตรอง (วิมังสา) โดยอาจออกแบบกิจกรรมแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และ Reflection-Based Learning

1.3 หน่วยงานด้านกิจการนิสิต ควรนำผลการวิเคราะห์ไปใช้วางแผนเสริมสร้างทักษะที่ยั่งยืน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคำนวณ ผ่านกิจกรรมเชิงบูรณาการกับพระพุทธศาสนา เช่น ค่ายปฏิบัติธรรมผสมผสานแก้ปัญหาทางสังคม (Buddhist hackathon)

1.4 โมเดล IDDIS21-MCU ควรถูกนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและประเมินผลนิสิตรายปี เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และจิตสำนึก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโมเดล IDDIS21-MCU อย่างเป็นระบบในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการใช้โมเดลนี้ในบริบทที่หลากหลาย เช่น สถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันทางโลก และบริบทนานาชาติ เพื่อเสริมความเป็นสากลและความยืดหยุ่นของโมเดล

2.3 ควรวิจัยและพัฒนาเครื่องมือประเมินที่สามารถวัดผลทั้งเชิงพฤติกรรม คุณธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีความน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

- ชนะชัย เกิดพรธรรม และพระครูวิรุฬห์สุตคุณ. (2567). แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *ปัญญา*, 31(1), 103–113.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/article/view/270809>.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). *คู่มือการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย พิมพ์ครั้งที่ 53* (ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Dang, T., Du, W., Niu, M., & Xu, Z. (2024). The effects of personality traits on learning engagement among college students: The mediating role of emotion regulation. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1476437. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1476437>.
- Eisner, E. W. (2017). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice* (Reissued ed.). New York: Teachers College Press. Teachers College Press.
- Fu, P., Gao, C., Chen, X., Zhang, Z., Chen, J., & Yang, D. (2024). *Proactive personality and its impact on online learning engagement through positive emotions and learning motivation*. Scientific Reports, 14, Article 79776. <https://www.nature.com/articles/s41598-024-79776-3>.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61, Article 101860. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>.
- Torrington, J., Bower, M., & Burns, E. C. (2024). Elementary students' self-regulation in computer-based learning environments: How do self-report measures, observations and teacher rating relate to task performance? *British Journal of Educational Technology*, 55(1), 231–258.
<https://doi.org/10.1111/bjet.13338>.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- UNICEF. (2007). *A world fit for us: The children's statement from the UN Special Session on Children – five years on*. United Nations Children's Fund (UNICEF).
<https://www.unicef.org/serbia/media/7321/file/A%20world%20fit%20for%20children.pdf>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.